

Farkas Ferenc – Fodor Péter

Az én könyvtáram

A „Múzeumi és könyvtári fejlesztések mindenkinek” (EFOP-3.3.3-VEKOP/16-2016-00001) projekt céljai és az eddig megvalósult tevékenységek

Mintegy fél évvel ezelőtt, 2017. február 1-jén indult útjára az Emberi Erőforrás Operatív Program „Múzeumi és könyvtári fejlesztések mindenkinek” című, EFOP-3.3.3-VEKOP/16-2016-00001 kódszámú pályázat, amelyet a konzorciumvezető Szabadtéri Néprajzi Múzeum (SZNM) és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (FSZEK) mint felkért konzorciumi partner közösen valósít meg bruttó kétmilliárd forintos keretösszegből, ágazatonként 1-1 milliárd forintból gazdálkodva. E kiemelt fejlesztési program 36 hónap alatt – 2020. január 31-ig – valósul meg.

A projekt célja – illeszkedve a korábbi TÁMOP, illetve a frissen megjelent EFOP pályázatokhoz – a könyvtárak és a közoktatás közötti kapcsolat erősítése, a program keretében a köznevelés hatékonyságát és eredményességét szolgáló új típusú kompetencia- és készségfejlesztő, tanulást támogató szolgáltatások fejlesztése valósul meg. A meghatározott négy fejlesztési irány:

- az olvasáskultúra,
- a digitális írástudás,
- a könyvtárhasználat – információkeresés
- és a szövegértés fejlesztésének támogatása, kiemelten a digitális szövegértés, egyéni és közösségi tanulás támogatása

A program a könyvtárosok segítségével hozzájárul a kompetencia- és a képességfejlesztéshez, a tehetséggondozáshoz. *Az én könyvtáram* projekt új programok kidolgozásával, jó gyakorlatok megismertetésével kíván hozzájárulni a korszerű könyvtári szolgáltatás

és szemlélet erősítéséhez, kapcsolódva a Digitális Jólét Program és a Nemzeti Köznevelési Portál célkitűzéseire.

A FSZEK már a projekt előkészítő szakaszában arra törekedett, hogy a pályázati kiírásban szereplő partnereken – megyei könyvtárak, FSZEK, OSZK Könyvtári Intézet – túl más intézményeket, szakmai szervezeteket is bevonjon a megvalósításba, annál is inkább, mivel a program közvetlen célcsoportját maguk a könyvtárosok képezik. A megvalósításban, részletes megállapodások alapján, partnerként vesz részt továbbá az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, a Könyvtárostanárok Egyesülete, a Magyar Olvasástársaság, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete és az Informatikai és Könyvtári Szövetség is. 2016 szeptemberétől több alkalommal került megszervezésre szakmai konzultáció a pályázat céljainak megismertetésére, melyeken az EMMI Közgyűteményi Főosztálya is képviseltette magát.

A bemutatkozó szakmai programok közül kiemelendő a Kárpát-medencei könyvtárosok csongrádi konferenciáján tartott projektismertető előadás 2017. május 29-én, amely különösen fontos volt számunkra, mivel a projekt megvalósítása területi korlátozás alá esik, de módszertani eredményei határon túl is hasznosíthatóak. 2017. június 7-én *Az én könyvtáram* projektismertető konferencia került megrendezésre a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban. A Magyar Könyvtárosok Egyesületének 49. Vándorgyűlésén 2017. július 5-6-ig Miskolcon, kiállítóstanddal, illetve projektismertető előadással vettünk részt.

A FSZEK a projekt megvalósítására EFOP Projektirodát hozott létre, amely – alkalmazkodva a megvalósítás céljaihoz – három csoportban működik. *Szakmai vezetője* Farkas Ferenc. A kutatási, módszertani, mintaprogram fejlesztési, képzési és monitoring feladatok ellátásával foglalkozó *Fejlesztési csoport* Koglerné Hernádi Ágnes vezetésével, a program keretében újonnan létrehozott 40 fős megyei szaktanácsadói hálózat munkáját támogató *Szaktanácsadói csoport* Tóth Judit irányításával, a marketing, PR, rendezvény szervezési feladatokkal foglalkozó *Kommunikációs csoport* Békássy Petra koordinálásával végzi tevékenységét. A munkatársak kiválasztásánál fontos szempont volt, hogy olyan szakemberek végezzék a feladatokat, akik ismerik a hazai könyvtári rendszert, kamatoztatni tudják – könyvtári, pedagógiai, kommunikációs területekről hozott – tapasztalataikat. A Projektiroda – a program keretében megvalósuló beruházás, felújítás révén – 2017 őszétől a FSZEK IX. kerületi, Közraktár utcai Oktatóközpontjában látja el feladatát.

Fejlesztési tevékenységek

Szakmai műhelyek

Az ismertetett négy fejlesztési irányhoz kapcsolódó szakmai műhelyek 2017 májusában kezdték meg munkájukat. A szakemberek kiválasztására az együttműködő partnerek javaslatai alapján került sor, a műhelyekben jelenleg az alábbi szakemberek dolgoznak:

Olvasásfejlesztési műhely: Bérés Judit, Borostyániné Rákóczi Mária, Gombos Péter, Péterfi Rita, Simon Krisztina

Könyvtárhasználat-információkeresési műhely: Csépanyi Zoltán, Csík Tibor, Mészáros Eszter, Németh Szilvia, Tóth Máté

Szövegértési műhely: Dömsödy Andrea, Jubász Valéria, Kiss Gábor, Steklács János, Tóth Viktória

Digitális műhely: Eszenyiné Borbély Mária, Jávorka Brigitta, Márkföldi István, Pataki Mariana, Varga Katalin

A szakmai műhelyek feladata – többek között – az adott fejlesztési irány trendjeinek feltérképezése, új módszertan kidolgozása, az új módszertanokra épülő képzési tematikák kidolgozása, módszertani tanulmányok megírása; közreműködés a közvélemény-kutatás előkészítésében, szakirodalmi adatbázis létrehozása, részvétel a mintaprojekt-fejlesztésben.

Kutatás

A projekt keretében még 2017-ben két országos közvélemény-kutatás kerül lebonyolításra az olvasáskultúra és a könyvtárhasználat–információkeresés témában. A kutatási eredmények a módszertani fejlesztés alapját fogják képezni. A kérdőívek összeállítását követően idén ősszel a PSYMA Kft. végzi a kutatás lebonyolítását. Felmérésre kerülnek a 3-18 éves, illetve a 19-99 éves közötti lakosság olvasási szokásai, könyvtárhasználati szokásai, valamint a mindennapi tájékozódáshoz használt információforrásaik, a bennük élő könyvtár- és könyvtároskép. A projekt lezárását megelőzően – 2019-ben – megismételjük a felmérést.

Módszertani fejlesztés, mintaprogram fejlesztés

A közreműködő szakemberek készítenek műhelyenként egy-egy SWOT-elemzést is, feltárva az adott fejlesztési irányhoz és a program céljaihoz kapcsolódó erősségeket, gyengeségeket, lehetőségeket és veszélyeket. Az elemzések július végéig el is készültek, eredményeik pedig beépülnek a módszertani fejlesztésbe.

Fontos része a munkának a szakirodalmi adatbázis kialakításával kapcsolatos tevékenység. A fejlesztési irányonként 300 válogatott tételből álló adatbázisban többnyire magyar és részben angol nyelvű szakirodalom szerepel majd, ennek naprakészségét és hozzáférhetőségét folyamatosan biztosítjuk. A szakirodalmi adatbázis létrehozása hozzájárul a projektben megvalósuló képzések szakmai anyagához is.

A szakértők javaslatai alapján összegyűjtjük a hazai könyvtárak köznevelést segítő eddigi jó gyakorlatait. Több mint 300 jó gyakorlat került beküldésre, ez a szám jelentősen meghaladja a megyénként eredetileg várt 5-10 javaslatot. A jó gyakorlatok közül a szakértők által javasolt ötletek mintaprogram-fejlesztésbe kerülhetnek be, míg a műhelyek által meghatározott „szakterületi fehér foltok” esetében fejlesztőket kérünk fel. A fejlesztési irányokhoz kapcsolódva összesen 90 mintaprogrammal tervezünk, melyek a következő két évben kerülnek kipróbálásra, megyénként 4-6 programmal számolva, 2000 diák bevonásával.

A módszertan és a mintaprogramok szakmai kiadványok alapját is képezik, 9 kötet megjelenése szerepel a tervek között. A hozzáférés a projekt keretében létrejövő portálon is biztosított lesz.

Oktatás

Alapvető cél, hogy a könyvtári szakemberek rendelkezzenek a kompetenciafejlesztő módszertan alapján a legkorszerűbb ismeretekkel és azok átadási készségével. A könyv-

tárak pedig egyre inkább felkészüljenek a fenntartható társadalmi tevékenységek és szolgáltatások kialakítására, alkalmazására. A projekt keretében az alábbi négy képzés valósul meg.

Felkészülés a könyvtári szaktanácsadói feladatokra

30 órás, 40 fő szaktanácsadó részvételével, a képzés célja a könyvtári szaktanácsadói-koordinátori hálózat felkészítése

- a szaktanácsadói feladatokra,
- az új módszertanok alkalmazására,
- a mintaprogramok helyszínül szolgáló könyvtárak számára nyújtandó támogató, segítő munkára,
- a hálózat tagjai által megvalósítandó tanácsadói, koordinátori feladatok ellátására,
- a projekt és eredményeinek kommunikációs-disszeminációs feladataiban való részvételre.

Projektkommunikáció, eredménykommunikáció

30 órás, 40 fő szaktanácsadó részvételével, a képzés célja a könyvtári szaktanácsadói-koordinátori hálózat felkészítése

- az elkészült fejlesztések eredményeinek és azok pozitív hatásának bemutatására,
- az érintett célcsoportok tájékoztatására, informálására.

A könyvtárosok szerepe a tanulást támogató könyvtári szolgáltatások megvalósításában

60 órás, ebből 15 e-learning, 300 fő könyvtáros és a 40 fő szaktanácsadó részvételével, a képzés célja

- a képzést elvégző könyvtári szakemberek rendelkezzenek a kompetenciafejlesztő módszertan alapján a legkorszerűbb ismeretekkel és azok átadásának készségével, különös tekintettel a végzettség nélküli iskolaelhagyókra, a hátrányos helyzetűekre és a fogyatékkal élőkre,
- a könyvtári szakemberek és a szaktanácsadói-koordinátori hálózat tagjainak módszertani továbbképzése.

Hatékony kommunikáció a közgyűjteményekben

60 órás, 100 fő közgyűjteményi dolgozó részvételével, a képzés célja

- a közgyűjteményekben és különösen a könyvtárakban dolgozó szakemberek kommunikációs felkészítése, ismereteik megerősítése és elmélyítése,
- a személyes kommunikációs stílus, erősségek és fejlesztendő területek megismerése,
- prezentációs és tárgyalástechnikai ismeretek továbbfejlesztése,
- konfliktushelyzetek kezelése,
- vezetői kommunikációs eszköztár megismerése, alkalmazásának elsajátítása,
- a könyvtári, közgyűjteményi hálózaton belüli partnerség támogatása, együttműködés és hatékonyság-fejlesztés.

Online képzési felület segíti a képzések támogatását a képzésekhez kapcsolódó szakmai anyagok, segédletek, előadásanyagok és tájékoztató anyagok elektronikus formában való elérhetővé tétele révén.

Országos szaktanácsadói hálózat működtetése

A projekt egyik alapvető célja egy országos könyvtári szaktanácsadói hálózat kialakítása és működtetése, megyénként 2-2 szakemberrel. A szaktanácsadókat a megyei könyvtárakkal kötött megállapodások alapján a megyei igazgatók jelölték ki, meghatározott kritériumok alapján. A szaktanácsadói hálózat tagjai főállásuk mellett megbízási szerződéses jogviszonyban 2017. augusztus 1-jétől 2020. január 31-ig látják el feladataikat. E feladatrendszer nagyon szerteágazó, több terület ismeretanyagát igénylő, ötvöző tevékenységrendszer. Ennek érdekében a szaktanácsadók a tevékenységüket támogató képzéseken vesznek részt.

A szaktanácsadók figyelemmel kísérik és segítik a mintaprojektek megvalósulását. Megyénként minden fejlesztési iránynak megfelelően minimum 1-1, összesen – lakosság-számtól függően - 4-6 mintaprogram kerül megvalósításra. Támogatják a pedagógusok érzékenyítését célzó könyvtári kezdeményezéseket. Koordinálják a területi szakmai műhelyek tevékenységét. Közvetítik a módszertani eredményeket, megtervezik a beavatkozásokat.

Felméri az adott megyében jelentkező igényeket, ennek figyelembe vételével programokat szerveznek. Részt vesznek helyi, regionális és országos programokon; könyvtárosok, könyvtári szaktanácsadók és múzeumi koordinátorok, illetve könyvtárosok és pedagógusok számára szervezett szakmai eseményeken, illetve konferenciákon is. Országosan összesen 80 program szervezése valósul meg a projekt időtartama alatt. A hálózat 30 hónapos működése során – 2017. augusztus 1–2020. január 31. – egy szaktanácsadó várhatóan 3-4 helyi program szervezésébe kapcsolódik be és további 12-14 szakmai eseményen vesz részt.

Népszerűsítik a projekt keretében szervezett képzéseken való részvétel lehetőségét. Közreműködnek a projekt monitoring tevékenységben is. A szaktanácsadók kapcsolatot tartanak a megyei és városi könyvtárak vezetőivel, az adott megye könyvtáros kollégáival, múzeumi koordinátor kollégáival, az oktatási intézményekkel és a társintézményekkel. Rendszeresen informálják a projektfolyamatokról a könyvtárvezetőket és a munkatársakat. Tájékoztatják a projekt előrehaladásáról a helyi döntéshozókat és a helyi médiát.

Kommunikációs tevékenység

A kommunikációs feladatok a program létrejöttétől, a megvalósításon keresztül az eredmények publikálásáig végigkísérik *Az én könyvtáram* projektet, amelyekről folyamatosan tájékoztatást adunk, elsősorban a könyvtári szakembereknek, mert így valósíthatók meg eredményesen a már ismertetett célok.

Fontos ugyanakkor a szélesebb társadalmi csoportok megszólítása is, hiszen közvetve a pedagógusokhoz, a diákokhoz és a szülőkhöz szeretnénk eljuttatni üzenetünket. A könyvtárak társadalmi hatása az intézmények falain túlmutatóan felértékelődött, többre-tesztű hatásukat az oktatásban, a művelődésben, a munkaerőpiacon egyaránt éreztetik. A könyvtárat társadalmi erőforrásként lehet, sőt kell is használni, így fontos a mai életmód-

hoz illeszkedő könyvtári szolgáltatások és azok közösségépítő, gazdaságélénkítő szerepének megismertetése, a könyvtár mint a digitális írástudás közvetítésében közreműködő alapintézmény bemutatása, s a könyvtárak megjelenítése a nem formális tanulás helyszíneként.

A kommunikációban 2019 elején megjelenik egy nagyszabású országos könyvtár- és olvasásnépszerűsítő médiakampány keretében a televízió és az online felületek használata. Különböző időszakokban mind a könyvtárosok, mind a lakosság bevonására sor kerül, például ötletpályázat keretében. Fontos tevékenység a belső kommunikáció támogatása a szakmán és a projekten belül.

A kapcsolattartás fontos eszköze lesz az új portál a www.azenkonyvtaram.hu címen, mely egyszerre funkcionál szakmai információs portálként, ad teret a lakossági interaktivitásnak, tölti be a médiaközpont funkcióját és szolgál képzési felületként. A közbeszerzési eljárás lezárásáig és a fejlesztés megvalósításáig a FSZEK honlapján, illetve a [facebook.com/azenkonyvtaram](https://www.facebook.com/azenkonyvtaram) címen érhetőek el a projekttel kapcsolatos információk.

Projektindító sajtótájékoztató februárban, Szentendrén. A képen középen Hoppál Péter, az EMMI kultúráért felelős államtitkára, tőle jobbra Bereczki Ibolya, az SZNM ágazati feladatokért felelős főigazgató-bélyettese, balra Fodor Péter, a FSZEK főigazgatója látható

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár júniusban projektismertető konferenciát szervezett

